

Puheen kehityksen ja vuorovaikutustaitojen tukeminen
laulamisen avulla kolme–neljävuotiaiden musiikki-
leikkikouluryhmässä

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikki- ja draamainstituutti
Musiikin koulutusohjelma
Varhaisiän musiikkikasvatus
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Sanna Nieminen

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikkipedagogin koulutusohjelma

SANNA NIEMINEN:

3–4-vuotiaan lapsen puheen kehityksen ja
vuorovaikutustaitojen tukeminen laula-
misen avulla

Varhaisiän musiikkikasvatuksen opinnäytetyö, 29 sivua, 2 liitesivua

Kevät 2011

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on ottaa selvää, miten 3–4-vuotiaan lapsen puheen kehitystä ja vuorovaikutustaitoja on mahdollista tukea laulamisen avulla musiikkileikkikoulussa.

Työn teoriaosassa kuvailen sitä, miten 3–4-vuotiaan lapsen puhe, vuorovaikutustaidot ja laulutaidot kehittyvät, ja miten nämä kytkeytyivät toisiinsa. Työn empirisessä osassa siirryn omiin havaintoihini. Tutkittava ryhmä oli 3–4-vuotiaiden muskariryhmä, jota itse opetin tutkimusjakson aikana.

Keräsin tutkimustani varten aineistoa kyselyn, havaintopäiväkirjan ja videoinnin avulla. Kyselyn avulla kartoitin vanhempien tietoja lastensa puheesta ja laulamisesta. Varsinainen tutkiminen tapahtui sekä videoimalla muskaritunteja että kirjaamalla jokaisen tunnin jälkeen muistiinpanoja havaintopäiväkirjaan.

Puheen kehittyminen tapahtuu niin kokonaisvaltaisesti, ettei muskaritunneilla tapahtuvien aktiviteettien osuutta voi siinä suoraan näyttää toteen. Voin tutkimukseni tuloksena kuitenkin todeta, että muskariryhmässä tapahtuvalla laulamisella on selviä myönteisiä vaikutuksia lapsen puheen kehitykseen ja vuorovaikutustaitoihin.

Avainsanat: lapsen laulaminen, puheen kehitys, vuorovaikutus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in music pedagogy

SANNA NIEMINEN:

How to support a child's speech development and communication skills by singing at the age of three to four

Bachelor's Thesis in early childhood music education 29 pages, 2 appendices

Spring 2011

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to find out if it's possible to support a child's speech development and communication skills by singing in a music playschool at the age of three to four. In the theoretical part of this thesis I looked into how speech, communication and singing skills develop at the age of three to four and how they all fit together. The observation diary and the videos of the research part were based on my own musical playschool group of three to four year-old children. I also examined the skill level of these children by letting their parents fill a questionnaire. The results prove that singing has a positive influence on speech development and communication skills.

Key words: child's singing, speech development, communication

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	PUHUMINEN	2
2.1	Puheen kehitys	2
2.2	Sanavarasto	3
2.3	Tyypillistä kolmivuotiaan puhetta	3
2.3.1	3-vuotiaan kielioppia	3
2.3.2	3-vuotias keskustelijana	4
2.3.3	3-vuotiaan artikulointi	4
3	VUOROVAIKUTUS	5
3.1	Vuorovaikutustaitojen oppiminen	5
3.2	Ei-kielellinen vuorovaikutus	6
3.3	Kielellinen kommunikointi ja vuorovaikutus 3–4-vuotiaana	7
4	LAULAMINEN	8
4.1	Laulamaan oppiminen	8
4.2	3–4-vuotiaan lapsen edellytykset laulaa	9
5	LAULAMISEN, PUHEEN KEHITYKSEN JA VUOROVAIKUTUSTAITOJEN YHTEENNIVOUTUMINEN	11
5.1	Laulaminen puheen kehityksen tukijana	11
5.2	Laulaminen vuorovaikutustaitojen tukijana	11
6	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TOTEUTTAMINEN JA TUTKIMUSMENETELMÄT	13
6.1	Ideasta opinnäytteeksi	13
6.2	Tutkimusmenetelmät	13
6.2.1	Lapsikuvaukset	14
6.2.2	Kyselylomake	16
6.2.3	Tuntien suunnittelu	17
6.2.4	Havaintopäiväkirja	18
6.2.5	Videointi	20
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	22
7.1	Vanhempien vastaukset, lapsikuvaukset ja kirjallisuus: miten nämä kaikki sopivat yhteen?	22
7.2	Havaintopäiväkirjan ja videoinnin tulokset	24
8	POHDINTA	27
	LÄHTEET	30

1 JOHDANTO

Laulaminen on ollut minulle pienestä pitäen tärkeä asia: minulle on laulettu ja minäkin olen alkanut laulaa. Se on oikeastaan jokapäiväinen asia. Välillä laulattaa ja välillä laulu vetäytyy taka-alalle, mutta se on kuitenkin aina läsnä. Niinpä aloin opinnäytetyön aihetta suunnitellessani miettiä, mitä hyötyä laulamista ja oman äänen käytöstä voisi olla pienelle lapselle.

Ensimmäisenä ajatuksenani oli tutkia puheen kehityksen edistämistä lorujen avulla. Koska loruttelusta ei ole olemassa valmiiksi kirjoitettua tietoa, päätin laajentaa tutkimukseni laulamiseen. Laulaminen ja puheen kehitys alkoivat kuulostaa jo varsin lupaavalta. Mutta vielä tarvittiin jokin pieni murunen, joka tekisi palasista kokonaisuuden. Puheen kehitystä käsittelevää kirjallisuutta kahlatessani tajusin, että puhuminen on vain pieni osa vuorovaikutusta – itse asiassa kymmenen prosenttia. Siispä aiheekseni tuli puheen kehityksen ja vuorovaikutustaitojen tukeminen laulamisen avulla.

Lasten kannalta on tärkeää, että heille voidaan tarjota hyvät eväät edessä olevaa elämää varten. He tarvitsevat vahvan tukiverkon ympärilleen. Sen muodostavat oma perhe sekä ystävät. Tukiverkkoa ylläpidetään vuorovaikutuksen avulla. Harva koulua aloittava lapsi on niin onnellisessa asemassa, että saa pienen ja idyllisen luokan, jossa kaikki tuntevat toisensa ja jossa opettajalla on aikaa ja huomiota jaettavaksi kaikille. Tällaisissa tilanteissa vuorovaikutustaidot, kuten toisen huomioon ottaminen ja empaattisuus, korostuvat. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen kehittämistä laulamisen avulla ei ole tutkittu tätä ennen. Tämä opinnäytetyö on tarkoitettu varhaisiän musiikinopettajille ja -opiskelijoille, mutta myös pienten lasten vanhemmille sekä kaikille muille aiheesta kiinnostuneille.

2 PUHUMINEN

Me käytämme puhetaitoamme päivittäin. Keskustelemme toistemme kanssa kotona, töissä, koulussa, kaupassa asioidessamme. Omaa ääntään voi käyttää missä vain, sillä se kulkee aina mukana. Moni ihminen ajattelee ääneen tai puhelee itselleen pelkästään oman äänensä kuulemisen ilosta. Mutta mihin kieltä ja puhetaitoa oikeasti tarvitaan? Kaikkia sen tehtäviä on mahdotonta eritellä tarkasti, mutta Koppisen, Lyytisen & Rasku-Puttosen (1989, 23) mukaan kielen tehtäviä ovat mm. ajattelun välineenä oleminen, tiedonhankinta ja tiedon välittäminen, vaikuttaminen, sosiaalisten suhteiden luominen ja ylläpitäminen, tunteiden ilmaisu, kielellinen luominen sekä oman ja toisten käyttäytymisen säätelyn välineenä oleminen.

2.1 Puheen kehitys

Puhe-elimistön kehitys alkaa jo sikiövaiheessa ja jatkuu aina murrosikään asti, jolloin äänihuulet ovat saavuttaneet täyden mittansa. Puhe-elimistö kehittyy itsestään, mutta sitä pitää harjoittaa, jotta se oppisi tehtävänsä. Ihminen tarvitsee puhumaan oppimisen tueksi omaa kuuloaistiaan. Kuuloaistin lisäksi tarvitaan toinen ihminen, jolta saadaan esimerkki ja jonka kanssa harjoitellaan puhumista. Tarvitaan siis sosiaalista vuorovaikutusta. (Aaltonen, 2001, 14.)

Varhaisin äänenkäyttö liittyy fysiologisiin toimintoihin, muun muassa hengitykseen ja nielemiseen. Ensimmäiset ääntelyt ovat mielihyvää tuottavaa puhe-elimistön harjoittamista. Hiukan myöhemmin ääntely alkaa olla tunnepohjaista, jolloin eri ääntelyt kertovat erilaisista tunnetiloista. Puolivuotias lapsi osaa tuottaa jo monia kielelle tyypillisiä vokaaleita ja noin puolet suomen kielen konsonanteista. Ääntöelimistö kehittyy kiivaimmin ensimmäisen ja toisen ikävuoden välillä. 3-vuotiaan puhe-elimistö on jo niin kehittynyt, että hän pystyy tuottamaan kaikki aikuisten käyttämät vokaalit ja lähes kaikki aikuisten käytössä olevat konsonantit. (Koppinen ym. 1989, 39–40.)

2.2 Sanavarasto

Lapsi sanoo ensimmäiset sanansa noin yhden vuoden ikäisenä, mutta jokaisen puhe kehittyy yksilöllisesti. Jotkut saattavat aloittaa puhumisen jo ennen ensimmäisen vuoden rajapyykkiä, toiset vasta puolentoista vuoden iässä. Ensimmäiset sanat tulevat lapsen omasta kokemusmaailmasta ja ovat substantiiveja. Aktiivinen, siis käytössä oleva sanavarasto lisääntyy ensimmäisten sanojen jälkeen noin 50 sanalla puolella vuodessa. Ensisanojen kauden jälkeen sanaston omaksuminen kiihtyy suuresti. Kaksivuotias lapsi ymmärtää enemmän sanoja kuin itse osaa tuottaa. Sanavarasto kattaa tässä vaiheessa noin 250–300 sanaa. Kolmen ja neljän ikävuoden välillä aktiivisessa sanavarastossa saattaa olla jopa muutamia tuhansia sanoja. (Savinainen-Makkonen & Kunnari, 2009, 115–118.)

2.3 Tyypillistä kolmivuotiaan puhetta

2.3.1 3-vuotiaan kielioppia

Kolmevuotias lapsi osaa käyttää monipuolisesti eri sanaluokkien sanoja ja hallitsee myös eri aikamuotoja. Hän ei osaa välttämättä vielä taivuttaa sanojaan aivan oikeaan muotoon, mutta käyttää luovuutta ja keksii sanoille omat taivutuksensa. Näin muodostuneita sanoja kutsutaan uudissanoiksi. Tyypillinen uudissanalause saattaa kuulostaa vaikkapa tältä: ”Minä haluan hiihtimet, että pääsen hiihtämään.” Hän siis johtaa verbeistä substantiiveja. Taivutusjärjestelmän omaksuminen on tässä iässä kuitenkin vauhdikasta; poikkeavat muodot häviävät ja oikeat taivutusmuodot vakiintuvat. Taivutusjärjestelmä alkaa muistuttaa laadultaan aikuisen käyttämää kieltä. (Savinainen-Makkonen ym. 2009, 118.)

3–4-vuotiaan puheeseen tulevat uusina tekijöinä paikka- ja sijaintisanat. Lapsi osaa kertoa vaikkapa lelunsa olevan pöydän alla tai päällä. Hän osaa myös kuvailla asioiden ominaisuuksia. Ensimmäiset adjektiivit, joita lapsi käyttää, ovat usein ominaisuuden ääripäitä: lelu voi olla pieni tai suuri. Kolmevuotiaat osaavat kuitenkin jo vertailla asioita ja jokin esine voikin olla ”hyvempi” kuin toinen. Edistysaskel koetaan jälleen, kun asioita on useampia kuin kaksi ja kun lapsi osaa

määritellä, mikä vaihtoehdoista on ”kaikista lyhyempi” tai eniten kaunis”, siis superlatiivimuodon. (Koppinen ym. 1989, 62–63.)

2.3.2 3-vuotias keskustelijana

Kolmen ja neljän ikävuoden välillä lapsesta kehkeytyy taitava keskustelija ja kertoja. Hän tuo ilmoille monimutkaisia lauseita ja osaa keskustelun ja kertomisen peruseriaatteet: aloituksen, keskustelun ylläpitämisen ja lopettamisen. Hän kertoo, mitä on tehnyt ja mitä hänelle on tapahtunut, mutta muokkaa sen keskustelunomaiseksi. 3–4-vuotias lapsi osaa yhdistellä kertomassaan eri tapahtumia, mutta sisältö jää silti vielä epäyhtenäiseksi. Hän saattaa pomppia aiheesta toiseen niin, että kerronnasta tulee epäjohdonmukainen. Kerrontataidon on todettu olevan yhteydessä lukemaan oppimiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. (Savinainen-Makkonen ym. 2009, 118.)

2.3.3 3-vuotiaan artikulointi

Lapsen puhe on vielä paikoitellen epäselvää; jokin kirjain ei vielä välttämättä äänny kunnolla. Savinainen-Makkosen ym. (2009, 119) mukaan kaikilla lapsilla ongelmat ovat lähes poikkeuksetta samoissa kirjaimissa. Tämä systemaattisuus helpottaa aikuisia, myös lapselle vieraampia, tulkitsemaan tilanteen antamien vinkkien avulla mitä lapsi tarkoittaa. Tyypillisimpiä ongelmanaiheuttajia konsonanteista ovat ”r” ja ”s”. ”R” korvautuu ”l”:llä, esim. karhusta tulee ”kalhu”, ”s” taas korvataan ”t”:llä, jolloin ”sinä” onkin ”tinä”. (Emt. 119.) Tämä on omasta kokemuksestani tyypillistä hyvin monelle 3-vuotiaalle, usealle 4-vuotiaallekin. Myös suomen kielelle vieraammat konsonantit kuten ”d” tuottavat vaikeuksia.

Lapsen puheessa saattaa esiintyä muutaman kuukauden sujumattomuuskausia, esimerkiksi änkyttämistä tai sanojen toistoa, mutta nämä kaudet menevät yleensä itsestään ohi (Savinainen-Makkonen ym. 2009, 119). Lapsen änkytys tarkoittaa usein myös sitä, että hänen ajatuksensa kulkevat vauhdikkaammin kuin hän itse ehtii sanoja tuottaa.

3 VUOROVAIKUTUS

Vuorovaikutus on elämisen peruselementtejä, ja se on läsnä kaikkialla. Jokainen katsekontakti, jonka ihminen ottaa, ja jokainen ele, jonka hän tekee, on vuorovaikutusta. Vuorovaikutus on välttämätöntä, koska se tekee meistä sen, mitä olemme. Jokainen määrittelee itsensä osittain muiden kautta.

Koppisen ym. (1989, 70) mukaan vuorovaikutuksen tarkoitus on luoda sosiaalisia suhteita, tuoda omat ajatukset ilmi, välittää tietoa itsestä ja muista ihmisistä sekä osallistua yhteiseen toimintaan. Vuorovaikutusta on kahdenlaista, kielellistä ja ei-kielellistä. Sen elementtejä ovat ilmeet, eleet, liikkeet, katsekontakti ja puhe (Alijoki, 1998, 9). Kielellinen vuorovaikutus on luonteeltaan tiedostettua, ja siihen pystyy vaikuttamaan, mutta suurin osa vuorovaikutuksesta tapahtuu ilman sanoja ja tiedostamattomasti. Kehonkieli saattaa kertoa puhujasta jotain aivan muuta kuin mitä hän haluaa antaa ilmi.

3.1 Vuorovaikutustaitojen oppiminen

Jo aivan pieni vauva on syntymästään alkaen aktiivinen ja pyrkii vuorovaikutukseen (Stern, 1992). Lapsen elämän ensimmäiset vuorovaikutushetket rakentuvat kaikkien aistien varaan (Kunnari & Makkonen, 2004, 49). Vauva, joka ei vielä osaa puhua, kommunikoi muun muassa ääntelyillään, ilmeillään ja erilaisilla itkullaan. On tärkeää, että hänelle puhutaan, koska sitä kautta hän kohdistaa huomionsa ihmisääneen ja omaksuu näin äidinkieltänsä tyypilliset äänteet ja säännönmukaisuudet. Vuorovaikutus pienen lapsen kanssa, sen ylläpitäminen ja lopettaminen, ovat aikuisen vastuulla. Lapsi tarvitsee paljon kokemusta aloitteen tekemisestä ennen kuin hän ryhtyy siihen itse. (Alijoki, 1998, 10,14.) Kun aikuinen toimii ”keskustelun” aloittajana, hän koettaa tulkita lapsen toimintaa, vaikkapa jokelutua, vastaten siihen matkien, eleillä ja ilmeillä. Näin lapsi huomaa, että voi toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä ja saa ensimmäisen kokemuksensa vastavuoroisesta kommunikoinnista. Hän huomaa myös, että voi suunnata katseensa samaan asiaan tai esineeseen kuin aikuinen, ja tajuaa, että havainto onkin ”yhteinen”. Näin hän oppii, että yhteiset havainnot voidaan jakaa ja että niistä voidaan

keskustella, ensin ei-kielellisesti ja myöhemmin puhumalla. (Kunnari ym. 2004, 50.)

3.2 Ei-kielellinen vuorovaikutus

Puheen ulkopuolelle jäävä kommunikointi on ei-kielellistä vuorovaikutusta eli kehonkieltä. Sitä on suurin osa ihmisen käyttämästä viestinnästä, tutkimusten mukaan noin 90 prosenttia. Puhe kattaa alle 10 prosenttia kaikesta vuorovaikutuksesta. (Woolfson, 2003, 12.)

Kehonkieli ilmaisee sen, mitä sanat eivät aina onnistu kertomaan. Kasvojen ilmeistä voi päätellä toisen tunnetilan. Eri ilmeet kertovat eri asioita, joista onnellisuuden ilmaisu on helpoimmin ja pelon vaikeimmin tunnistettavissa. Ilmeiden lisäksi silmät kertovat tunneilmapiiristä. Katseella viestitään tunteita, mutta myös vaihdellaan puheenvuoroja. Myönteisessä vuorovaikutuksessa katsekontaktia otetaan paljon. (Koppinen ym. 1989, 76, 78). Myös eri asennot, hengitys, etäisyys toisesta, jalkojen, käsien ja sormien liikkeet kertovat viestiä osapuolten välisistä tunteista (Woolfson, 2003, 13).

Kehonkieli ei ole yhtä helposti säädeltävissä kuin puhuminen. Siispä sanat ja eleet voivatkin olla ristiriidassa keskenään. Koska kehonkieli on vaikeampi hallita, sitä pidetään vaistomaisesti luotettavampana tulkinnan lähteenä kuin sanoja. Siksi aikuiset luottavat enemmän ei-kielellisiin merkkeihin ristiriitatilanteessa. Lapsia tulkinnan ristiriitaisuus ei haittaa niin paljoa kuin aikuisia. (Koppinen ym. 1989, 78.)

Kehonkieli on verrattain samanlaista eri-ikäisillä ihmisillä. Lysähtänyt ryhti kertoo surusta tai väsymyksestä, silmistä taas pystyy lukemaan tunteita innostuksesta syillisyyteen. Rentous kertoo hyvästä olost, kun taas kehon jännittyneisyys kertoo myös sisäisestä jännittyneisyydestä. Aikuinen pystyy ainakin jonkun verran hillitsemään ja hallitsemaan kehonkieltään, mutta lapselle se on paljon vaikeampaa. Kolmivuotiaalla on jo paljon ilmeitä, joista hänen tunteitaan voi päätellä. Hän

osaa kertoa tosiasioita puhuen, mutta tunnepuoli paljastuu kehonkielen kautta. Eleet ja ilmeet tulevat esiin lapsen sitä huomaamatta. (Woolfson, 2003, 12.)

3.3 Kielellinen kommunikointi ja vuorovaikutus 3–4-vuotiaana

3–4-vuotias lapsi on rauhallinen ja mukautuvainen; uhmaikä alkaa olla takana-päin. Aikuisten maailma kiinnostaa lasta kovasti, ja hän haluaakin osallistua kodin askareisiin. Myös roolileikit alkavat kiinnostaa häntä. (Alijoki, 1998, 65.)

Lapsi osaa vuorovaikutuksen pääpiirteet, aloituksen, lopetuksen sekä ylläpidon. Hän on taitava keskustelija ja osaa tuottaa monimutkaisiakin lauseita. Hänen kertomuksensa ovat vielä keskustelullisia tapahtumien ja tekemisten kuvaamisia. Kuulijan ikä, tuttuus ja kannustavuus vaikuttavat lapsen kertomiseen; tutulle, kannustavalle aikuiselle hän saattaa kertoa pitkiäkin tarinoita päiväkodissa tapahtuneesta jutusta tai leikistä. (Savinainen-Makkonen ym. 2009, 118). Hän on myös ahkera kyselijä. Joitain kuukausia aikaisemmin hänen kysymyksensä olivat vielä laatuja ”Mikä tämä on?”, mutta nyt ne ovat muuttuneet ”miksi, missä, mistä, mihin”-kysymyksiksi. Lapselle pitää antaa rehellinen vastaus, mutta liian tarkkoihin yksityiskohtiin meneminen sekoittaa vain hänen päänsä. Selkeä ja lyhyt vastaus on paras. Hänen kysymyksiinsä kannattaa myös suhtautua vakavasti, vaikka ne kuulostaisivat aikuisen korvaan hauskoilta. Hänen huumorintajunsa on vasta kehittymässä, ja aikuisen hassuna pitämät kysymykset ovat aivan vilpittömästi kysytyjä. Tämän ikäinen lapsi on tosikko, ja aikuisen vitsailu aiheuttaa hänessä noloutta ja epävarmuutta. (Alijoki, 1998, 66.)

Lapsen leikkiminen on tähän asti ollut yksin leikkimistä. Hänen ympärillään on voinut olla muitakin lapsia, mutta leikki on ollut rinnakkaisleikkiä. Nyt hän alkaa pikku hiljaa osallistua myös yhteiseen leikkiin. Lapsen kokemusmaailma on kuitenkin vielä varsin pieni ja rajoittaa ajattelua, minkä takia riidat ovat herkässä. Aikuista tarvitaan välienselvittelyyn. Oma tunne ja kokemus ovat lapselle tärkeimpiä, siksi lapsen onkin välillä vaikeaa ottaa muut ihmiset ja heidän tunteensa huomioon. (Alijoki, 1998, 65.)

4 LAULAMINEN

Laulaminen on kanava hyvään oloon ja henkiseen hyvinvointiin. Kuka tahansa osaa laulaa jos vain tahtoo. Laulamalla ihminen pystyy ilmaisemaan itseään ja purkamaan tunteitaan. Laulu toimii henkisenä voimavarana, ja jo pienellä lapsella on luonnollinen halu laulaa, sillä se rentouttaa, virkistää, luo tunnelmaa ja tuo ihmisiä yhteen. (Hongisto- Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen, 2001, 106.)
Laulaminen on ollut kautta aikojen musisoimisen luonnollisin muoto. Sen avulla voidaan ilmentää musiikin peruselementeistä muun muassa melodiaa, rytmiä, harmoniaa ja muotoa. (Krokkfors, 1985, 8.)

4.1 Laulamaan oppiminen

Youngin (2009, 75) mukaan ei ole olemassa yhtä ja samaa tapaa jolla kaikki lapset oppivat laulamaan. Suurin tekijä laulamaan oppimiselle on lapsen kasvuympäristö ja kodista saadut laulukokemukset. Young (2009, 76) toteaa myös, että laulamaan oppiminen ei ole vain sitä, että oppii käyttämään ääntään ja muistamaan melodian ja sanat, vaan siihen sisältyy myös identiteetin ja oman paikan löytäminen perheessä, yhteisössä tai koulussa.

Young viittaa Welchin (2006) tutkimukseen, jonka mukaan laulamisen oppimisessa on neljä vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa lapsi keskittyy laulussa enimmäkseen sanoihin. Itse melodia on sivuseikka eikä välttämättä noudata minkään laulun sävelkulkua. Sävelkorkeus on suppea ja fraasit melodisesti yksinkertaisia. Young toteaa, että laulu on lapsesta kiinnostava, kun sen sanat liittyvät läheisesti hänen elämäänsä ja lähiympäristöönsä.

Toisessa laulamaan oppimisen vaiheessa lapsi huomaa, että sävelkorkeuden muuttaminen on tietoista ja hänen itsensä hallittavissa. Hän pystyy seuraamaan ja jäljittelemään nousevia ja laskevia sävelkulkuja, melodialinjaa ja mukaansatempaavia kertosäkeitä sekä toistoja. Laulettavien sävelten määrä alkaa laajeta vähitellen.

Kolmannessa vaiheessa lapsi pystyy laulamaan helppoja lauluja lähes puhtaasti. Sävellaji saattaa vaihtua laulun kuluessa, mutta jokainen pätkä on melodisesti tunnistettavissa. Esimerkiksi Tuiki tuiki tähtönen -laulussa toisen ja kolmannen fraasin alaspäin tulevat melodiat lapsi useimmiten pystyy laulamaan, todennäköisesti sen takia, että hän hahmottaa helpommin melodian, joka tulee alaspäin yksi sävelaskel kerrallaan kuin melodian, jossa sävelten välissä on suurempia hyppyjä. Omasta kokemuksestani voin sanoa olevani samaa mieltä. Suurissa intervallihypyissä lapsen on aina hankalampaa saada sävel kohdalleen kuin pienissä.

Neljännessä laulamaan oppimisen vaiheessa lapsi pystyy hallitsemaan tuttuja ja helppoja lastenlauluja niin, että ne menevät melodisesti ja rytmisesti puhtaasti.

4.2 3–4-vuotiaan lapsen edellytykset laulaa

Kolme vuotta täyttäneen lapsen äänielimistö ei ole vielä täysin kehittynyt. Karkeamotoriset toiminnot eli suurten lihasten toiminnot, kuten käsien ja jalkojen liikkeet, kehittyvät aina ensin. Pienten lihasten hienomotoriikkaa tarvitsevat toiminnot, kuten kirjoittaminen ja piirtäminen, tulevat aina vasta tämän jälkeen. Näin ollen lapsen pienet pienet äänentuottoelimet, äänihuulet, ovat vasta kehittymässä. (Krokfors ym. 1991, 106.)

Isoja intervallihyppyjä sisältävät laulut tuottavat hankaluuksia. Myös nopeasti vaihtuvat sävelet ovat haastavia. Aikuisen antama äänimalli onkin esimerkkinä lapselle, koska tämä peilaa aikuisen laulua omaan laulamiseensa. Myös lapsen yksin laulaminen on tärkeää, jotta hän tottuisi oman äänensä kuulemiseen ja tarkkailuun. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 72.)

Lapsen sanavarasto on vielä puutteellinen, vaikka se kehittyikin kovaa vauhtia. Sanavarastoa voidaan laajentaa lauluilla ja loruilla. Myös lyhytkestoinen muisti on suppea (Krokfors, 1985, 32).

3–4-vuotias lapsi on vielä hyvin itsekeskeinen, ja ryhmässä laulaminen voi tuottaa vaikeuksia. Usein unohdutaan kuuntelemaan omaa ääntä, ja aivan huomaamatta

tempo kiihtyy tai melodia unohtuu. Muiden lasten seuraaminen onkin haastavaa, kun lapsen keskittymisestä suuri osa menee melodian ja sanojen muistamiseen.

Koska lapsi on paljon pienempi kuin aikuinen, hänen keuhkonsakin ovat hyvin pienet meihin aikuisiin verrattuna. Me emme saisikaan olettaa, että lapsi jaksaa laulaa yhtä pitkiä fraaseja kuin aikuiset tai että kun lauletaan voimakkaasti, lapsista lähtisi yhtä suuri ääni kuin meistä. Kaikki pitääkin suhteuttaa heidän kokoonsa, myös voimakkaasti laulaminen. (Young, 2003.) Jos lasta toistuvasti pyydetään laulamaan paljon voimakkaammin, laulusta tulee huutoa, joka ei tee hyvää äänihuulille eikä myöskään kuulosta hyvältä. Siispä lapsen ”voimakas laulu” on paljon hennomppaa kuin aikuisen laulu.

5 LAULAMISEN, PUHEEN KEHITYKSEN JA VUOROVAIKUTUSTAITOJEN YHTEENNIVOUTUMINEN

5.1 Laulaminen puheen kehityksen tukijana

Kaikessa elollisessa on rytmi. Vuodenajat seuraavat toisiaan tietyssä rytmissä; yö vaihtuu päiväksi vääjäämättä. Jokaisella ihmisellä on oma päivärytminsä ja biologinen kellonsa, joiden mukaan eletään. Kaikessa liikkeessä on rytmi; ilman rytmiä esimerkiksi käveleminen olisi hyvin hankalaa. Sydän lyö tasaista sykettä, lapsilla nopeammin ja aikuisilla hitaammin. Mielestäni musiikin perussykkeen idean löytääkin parhaiten juuri oman sydämen sykkeestä. Tempo vaihtelee sekä musiikin että sydämen sykkeessä, mutta se on silti aina löydettävissä, jatkuvana ja säännöllisenä. Laulamisen kautta rytmitaju voidaan ensin kokea ja sen jälkeen alkaa vahvistaa sitä.

Laulamisen kautta lapsen sanavarastoa voidaan laajentaa. Laulut, jotka liittyvät lapsen omaan elin- ja kokemusympäristöön, ovat hänen mielestään myös kiinnostavia. Näissä lauluissa esiintyvät uudet sanat on helpompi omaksua, kun aihe on lapselle mieluinen ja tuttu. Erilaisten laulujen ja lorujen avulla pystytään leikinomaisesti harjoittelemaan myös artikulointia. Uusien laulujen myötä myös musiikillinen muisti kehittyy sekä melodiataju vahvistuu.

5.2 Laulaminen vuorovaikutustaitojen tukijana

Tärkeinä sosiaalisina taitoina pidän empatiakykyä, kärsivällisyyttä, johon sisältyy oman vuoron odottamisen taito, sekä toisen kuuntelemisen taitoa. Vuorovaikutus vaatii myös keskittymiskykyä. On todella ikävää, jos saa huomata, että vastapuoli on aivan omissa maailmoissaan kertoessasi hänelle jotain itsellesi tärkeää asiaa.

Lapsen mielikuvitus on lähes rajaton. Sen takia hän pystyy eläytymään asioihin syvemmin ja ennakkoluulottomammin kuin me aikuiset. Mielikuvituksen voimalla sekä opettajan johdattelulla lapsi eläytyy myös lauluihin. Kun hän osaa eläytyä,

hän osaa myös samaistua. Tämä taas on mielestäni täysin yhteydessä empatiataitojen ja sen myötä sosiaalisten taitojen kehittymiseen.

Musiikkileikkikoulussa maltti on valttia. Siellä tulee usein tilanteita, joissa joudutaan odottamaan omaa vuoroa. Laulamisen avulla pystytään vahvistamaan kärsivällisyyttä. Kun jokaiselle lapselle lauletaan alkulaulu, jonka aikana hän saa soittaa soolosoitinta, muut joutuvat odottamaan kiltisti omaa vuoroaan. Odottaminen kuitenkin palkitaan oma vuoron koittaessa.

Lapsen keskittymiskyky ei ole kolmivuotiaana vielä huippuunsa kehittynyt, mutta tässä on toki yksilöllistä vaihtelua. Itse olen tavannut 3–4-vuotiaita lapsia molemmista ääripäistä; joku alkaa kiemurrella jo muutaman minuutin istumisen jälkeen, toinen taas voi istua paikallaan hyvinkin kauan. Keskittymiskykyä pystytään harjoittamaan vaikkapa vaihtelemalla laulun tempoa tai dynamiikkaa, tai antamalla lasten päättää, mitä esimerkiksi orava seuraavalla toistolla voisi tehdä käsien taputtamisen sijaan.

Musiikkileikkikoulussa kuunnellaan opettajaa, mutta myös muita lapsia. Etenkin laulaessa korostan itse sitä, että lapset keskittyisivät kuuntelemaan oman äänensä lisäksi muidenkin laulua. Näin he oppivat ottamaan toisensa huomioon. Hyvänä esimerkkinä on se, että jotkut lapset ovat herkkiä voimakkaille äänille. Tällöin harjoitellaankin laulamaan niin pienesti, ettei korviin sattuisi. Kaveria kuunnellaan aina muskaritunnilla, jotta kaikilla olisi mukava ja hyvä olo.

Kuunteleminen on toki muutakin kuin opettajan ohjeiden ja muiden lasten kuuntelemista. Erilaiset tarinat ja laulujen sanat herkistävät lapsen kuuntelemaan ja keskittymään niiden sisältöihin. Näin pääsee myös niin tärkeä mielikuvitus valloilleen.

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TOTEUTTAMINEN JA TUTKIMUSMENETELMÄT

6.1 Ideasta opinnäytteeksi

Kolmannen opiskeluvuoteni keväällä, kun opinnäytetyöideani oli jo kehkeytymässä, toivoin salaa mahdollisuutta päästä opettamaan 3–4-vuotiaiden lasten ryhmää; näin pääsisin samalla tarkkailemaan heidän puhettaan sekä käyttäytymistään. Tämän ikäisiä halusin tutkia nimenomaan sen takia, että he osaavat jo puhua, mutta puhe ei ole vielä niin selkeää kuin hieman vanhemmilla lapsilla, esimerkiksi 5-vuotiailla. 3–4 vuoden iässä se on vasta puhkeamassa kukkaan, ja juuri silloin olisikin oivallinen tilaisuus päästä tarkkailemaan lapsia ja ehkä jopa vaikuttamaan heidän puhumiseensa ja vuorovaikutustaitoihinsa. Kesällä 2010 selvisi, että saisin eräästä lahtelaisesta musiikkileikkikoulusta 3–4-vuotiaiden leikkiryhmän opettavakseni.

6.2 Tutkimusmenetelmät

Yhtenä tutkimusmenetelmänä käytin kyselyä, joka oli suunnattu leikkiryhmäni lasten vanhemmille. Vanhemmat ottivat kyselyn hyvin vastaan ja suostuivat kaikki sen täyttämiseen.

Tein syyslukukauden suunnitelmat tutkimustani silmällä pitäen, mutta en kuitenkaan poikennut merkittävästi tavallisesta muskarin arjesta. Painotin lasten jututtamista ja heidän aktivoimistaan.

Halusin nähdä myös itse, miten hyvin kyselylomakkeen vastaukset pitivät paikkansa kunkin lapsen kohdalla, joten pidin havaintopäiväkirjaa syyslukukauden ajan. Jokaisen tunnin jälkeen kirjoitin päällimmäiset mietteet sekä havainnot, jotka olivat jääneet mieleeni erityisen hyvin. Mietin havaintopäiväkirjassani myös sitä, miten tunti kaiken kaikkiaan oli mennyt ja mitä voisin tehdä parantaakseni jonkin leikin tai liikunnan toimivuutta.

Tuntien jälkeen käy usein niin, että hektisyyden ja tiukan keskittymisen jälkeen unohtaa suuren osan tekemästään tai sanomastaan. Sain mahdollisuuden videoida muutamia tuntejani ja näin observoida jälkepäin tuntien kulkua, jolloin sain palautettua mieleeni, mitä itse olin tehnyt. Näin myös sen, mitä lapset olivat tehneet silloin, kun itse en ollut näkemässä tai kuulemassa.

6.2.1 Lapsikuvaukset

Musiikkileikkikouluryhmässäni on kahdeksan lasta. Heitä oli yhdeksän, mutta yksi lopetti syyslukukauden lopulla. Kuvailen seuraavassa lyhyesti kutakin lasta sen perusteella, mitä olen muskaritunneilla nähnyt. Tämän jälkeen vertailen omia havaintojani vanhempien täyttämään kyselylomakkeeseen ja kirjallisuuteen. Tässä kuvauksessa olen korvannut lasten oikeat nimet keksityillä nimillä.

Liisa on aktiivinen ja iloinen muskarilainen. Hän on kuitenkin luonteeltaan kärsimätön eikä aina malttaisi odottaa omaa vuoroaan. Kuluneen lukukauden aikana hän on kuitenkin edistynyt ja oppinut kärsivällisyyttä. Hän maltaa mielensä jo paljon paremmin. Hänen huomionsa herpaantuu toisinaan aika helposti, mutta kun hän innostuu, hän on todella hyvin mukana ja auttaa myös viemään tunnin teemaa eteenpäin. Hän laulaa reippaasti ja 3–4-vuotiaaksi puhtaasti.

Netta on hiljainen, mikä johtuu varmasti enimmäkseen ujoudesta. Kun hän laulaa yksin, hän käpertyy itseensä ja laulaa lattialle. Yhdessä laulettaessa hän rohkaistuu. Puhuessaan ja hänelle puhuttaessa hän uskaltaa katsoa toista suoraan silmiin. Netta on ikäänsä nähden vähän kömpelö. Hän lämpiää aina tunnin kuluessa ja uskaltaa avata suunsa juttutuokioissa ihan itse. Tyttö on tosi kiltti ja hänellä on hyvä rytmitaju, kunhan vain saa mahdollisuuden osoittaa sen.

Jaska on käynyt muskaria ennenkin. Hän jaksaa olla paikallaan vielä silloinkin, kun muiden keskittyminen alkaa herpaantua. Hän on kiltti ja mukautuvainen, äänekkäämmät saattavat toisinaan jyrätä hänet puheellaan. Hän on ujo laulamaan yksin, mutta uskaltaa kuitenkin laulaa pienen pienellä äänellä. Hän ei pistä vastaan ja tottelee herkästi, mutta jos muita lapsia pitää ”paimentaa”, hänen huomionsa

menee siihen, ja opettajan ohjeet saattavat mennä hänen korviensa ohi. Hän on valitettavasti usein viimeisenä jonossa tai soitinta hakemassa, koska ei halua tai uskalla mennä muiden lasten väliin.

Elias on oikea apuopettaja. Hän on uskoakseni joukon vanhin, ainakin käyttäytyä niin. Hän kuuntelee neuvot tarkkaan ja pitää huolta siitä, että muutkin lapset tottelevat. Hän ilmoittaa, jos joku ei tee kuten opettaja sanoo, mutta unohtaa joskus roolinsa ja omat ohjeensa ja tekeekin aivan päinvastaista kuin mitä itse on juuri toiselle lapselle neuvonut. Elias laulaa reippaasti yksin ja yhdessä, ja hänellä on aina kovasti asiaa. Tämän takia hän myös keskeyttää joskus opettajan tai muiden lasten puheet. Hän laulaa 3–4-vuotiaaksi puhtaasti alun so-mi-vastauksen.

Satu osaa eläytyä, jos aihe on hänelle mieluinen. Hän puhuu mielellään eikä aina muista ottaa muita lapsia huomioon. Hän saattaa innostuessaan keskeyttää laulun ja muiden lasten jutut omalla puheellaan. Useimmiten Satu on kuitenkin kiltti. Hän on käynyt tunneilla hieman epäsäännöllisesti, joten hän ei ole ryhmäytynyt niin hyvin kuin muut ryhmän lapset.

Väinö on todella reipas muskarilainen. Poika osallistuu hyvin ja eläytyy kaikkeen täysillä ja on koko ajan silmät suurina touhuamassa. Hän vastaa reippaasti, kun häneltä kysytään, ja kertoo mielellään omista asioistaan. Hän on tottelevainen poika, mutta menee huomaamattaan mukaan muiden lasten levottomuuteen, vaikei sillä mitään pahaa tarkoittakaan. Hän tykkää muskarissa käymisestä kovasti ja laulaa alkukuulumisissa puhtaasti so-mi-vastauksen.

Emmalla on hyvä ja voimakas lauluääni, ja hän laulaa puhtaasti. Hän on Heidin kaveri, ja heillä on aina menossa jonkinlainen pieni oma juttunsa. He saattavat ruveta hyppimään tai juoksemaan yhdessä, eivätkä muista, että muskarissa toimitaan yhteisillä säännöillä. Emmalla on hyvä rytmitaju, ja hänkin laulaa alun so-mi-melodian puhtaasti. Emma on vilkas, ja jos opettajan ote herpaantuu, hän on jo kaverinsa kanssa keksinyt jotain muuta. Hänellä on selkeä ja puhdas ääni. Hän nappaa helpoimmin vaikeat melodiat ja muistaa laulujen sanat todella hienosti.

Heidi aloitti muskarin kesken syyslukukauden, mutta on jo sopeutunut ryhmään. Hän on suloinen, joskin vilkas tyttönen, ja saattaa kaverinsa Emman kanssa keksiä jos jonkinmoista lisääktiviteettia, kun käännän hetkeksi selkäni. Hänellä on usein asiaa, ja hän saattaa huomaamattaan puhua muiden lasten päälle. Alkulaulussa hän rummuttaa nimensä lähes aina aivan oikein. Heidillä ei ole ääntämisiongelmia, ja hänen puheensa soi kauniisti.

6.2.2 Kyselylomake

Kyselylomakkeen tarkoituksena oli kartoittaa syksyn alussa lasten tilanne sekä saada selville heidän taustojaan puhumaan oppimisen ja laulamisen osalta. Koska puoli vuotta on todella lyhyt aika, on vaikeaa näyttää toteen puheen kehityksessä ja vuorovaikutuksessa tapahtunut kehitys ja muutokset, jotka johtuvat nimenomaan laulamisesta. Katsoinkin parhaaksi mieltä, millä keinoilla voin parhaiten tukea ryhmäni lapsia näissä asioissa ja sitten verrata vanhempien vastauksia lukemaani kirjallisuuteen ja omiin havaintoihini lapsista.

Kerroin lasten vanhemmille opinnäytetyöstäni ja tutkimuksestani. He ottivat kyselylomakkeet hyvin vastaan, ja kaikki paikalla olleet suostuivat täyttämään lomakkeen. He täyttivät kyselyn muskaritunnin aikana odotellessaan lapsiaan. Tämä oli oivallinen ratkaisu lomakkeen täyttämiseksi, koska näin lomake tuli varmasti palautettua. Lapsia oli silloin yhdeksän, mutta yksi heistä lopetti syyslukukauden lopulla. Vastauksia sain seitsemän kappaletta.

Laadin kysymykset mielestäni niin, että niihin oli helppo vastata. Aloitin helpoilla taustakysymyksillä ja loppuun jätin kysymykset, joissa piti miettiä enemmän. Useimmat kysymyksistä olivat suppeita ja niihin sai vastata varsin yksinkertaisesti. En laittanut mihinkään kysymykseen vaatimusta selittää tai kuvailla tarkemmin vastausta, mutta annoin siihen silti mahdollisuuden. Muutamia papereihin sainkin selvittäviä vastauksia pelkän yhdestä viiteen -arvioinnin lisäksi.

Ensimmäisenä kysyin, milloin lapset olivat oppineet puhumaan. Huomasin jälkeinpäin, että minun olisi kannattanut kysyä, milloin lapset olivat sanoneet en-

simmäiset sanansa, ja sen jälkeen vielä tiedustella, koska he olivat alkaneet puhua kunnan lauseita. Monet vanhemmat olivat onneksi kirjoittaneet molemmat ajankohdat. Toiseksi kysyin, onko lapsella sisaruksia, ja jos on, ovatko he vanhempia vai nuorempia kuin lapsi itse.

Kolmantena kysymyksenä pyysin vanhempia arvioimaan, onko heidän lapsensa puhelias. Tarkensin kysymystä antamalla vaihtoehdot yhdestä viiteen. 1 tarkoitti ”ei puhu paljoa”, 2 ”puhuu tutuille silloin tällöin”, 3 ”puhuu jonkin verran, myös muille kuin tutuille”, 4 ”puhuu tutuille paljon, vieraille jonkin verran”, 5 ”puhuu paljon ja lakkaamatta”. Vastausta sai halutessaan myös tarkentaa, mitä varten olin tehnyt muutaman ylimääräisen rivin kysymyksen loppuun.

Neljännessä kysymyksessä tiedustelin, miten monimutkaisia lauseita lapsi tuottaa. Annoin taas vaihtoehdot yhdestä viiteen, jolloin yksi tarkoitti ”tuottaa vain parin sanan lauseita”, kaksi ”tuottaa muutaman sanan lauseita, ja saa itsensä ymmärretyksi”, kolme ”tuottaa normaaleja lauseita ja kykenee ilmaisemaan itseään”, neljä ”tuottaa pitkiä lauseita ja kykenee ilmaisemaan itseään” ja viisi ”tuottaa monimutkaisia ja pitkiä lauseita ja pystyy ilmaisemaan itseään hyvin”.

Viidentenä kysymyksenä tiedustelin, onko lapsella ääntämisongelmia joidenkin konsonanttien tai vokaalien kanssa. Kuudes kysymys kartoitti sitä, laulaako lapsi usein kotioloissa.

Seitsemännessä ja viimeisessä kysymyksessä kysyin, laulavatko vanhemmat lastensa kanssa ja millaisissa tilanteissa, esimerkiksi iltalaulun, peseytymistilanteen, pukemisen tai muun vastaavan toiminnan yhteydessä.

6.2.3 Tuntien suunnittelu

Suunnittelin muskaritunnit aivan tavallisiksi musiikkileikkikoulun tunneiksi, mutta mietin kuitenkin, miten pystyisin tukemaan lasten puheen kehitystä ja vuorovaikutustaitoja laulamisen ja loruttelun avulla. Totesin, että haluan syventää valitsemiani teemoja niin, että lapset kokisivat ne vielä enemmän omikseen. Näin he

pystyisivät paremmin eläytymään aiheeseen, mikä taas parantaisi laulujen oppimista ja omaksumista. Käsittelin kutakin teemaa noin kolmen tai neljän viikon ajan. Näin laulut tulivat varmasti tutuiksi. Suunnittelin toimintojen lomaan myös pieniä keskustelutuokioita, joiden avulla saisin jututettua lapsia. Halusin saada heidät puhumaan eläytymistavoitteen lisäksi myös sen takia, että kuulisin itse, millä tasolla he ovat puheen tuottamisessaan.

Minulla oli lähes jokaisessa teemassa aina jokin loru, jota työstimme. Näin sain tehtyä pieniä rytmisiä puheharjoituksia ilman, että lasten piti keskittyä sanojen lisäksi laulun melodiaan. Laulut valitsin siten, että ne tukisivat vielä kehittymässä olevaa laulutaitoa, en siis ottanut suuria hyppyjä sisältäviä ja äänialtaan laajoja lauluja. Joissakin lauluissa oli ennestään tuntemattomia sanoja, mutta kävin ne aina läpi ja selitin ne lapsille. Muutamissa lauluissa oli sanat, jotka tukivat jonkin tietyn kirjaimen ääntämisen vahvistamista.

Tuntien alussa kysyin lapsilta so-mi-melodially ”Onko Maija täällä?” johon lapsi vastasi laulaen samalla melodially ”On Maija täällä!” Tämän jälkeen lapsi sai kertoa, mitä hänelle kuului ja mitä hän oli sinä päivänä tehnyt. Usein tein suunnitelmiini liikunnan, jossa lapset saivat liikkua teemaan liittyvässä paikassa, vaikkapa metsässä. Annoin heille ennen liikuntaa tehtävän mieltä ja ”katsella”, mitä kaikkea metsässä voisi näkyä ja tapahtua. Kyselin heiltä myös teemoihin liittyviä asioita, ja toisinaan jäimme viideksikin minuutiksi piiriin keskustelemaan. Ohjasin keskusteluja aina niin, että jokainen saisi vuorotellen vastata. Näin harjoittelimme samalla oman vuoron odottamista ja puheenvuoron antamista kaverille. Jokainen tuli myös huomioitua yksilönä. Aivan tuntien loppuksi lapset saivat laittaa yhden haluamansa kivan jutun soittorasiaan, jolloin he saivat vielä oman puheenvuoronsa ja jolloin sain vielä huomioitua kaikki lapset yksitellen.

6.2.4 Havaintopäiväkirja

Pidin havaintopäiväkirjaa vuoden 2010 syyskuusta joulukuuhun. Kirjoitin siihen tuntien jälkeen päällimmäiset tunnelmat sekä mietin, mikä oli onnistunut hyvin,

mikä huonosti ja mitä voisin tehdä parantaakseni jotain toimintaa. Laitoin myös ylös lasten tekemisiä ja sanomisia sekä mietteitä laulujen ja lorujen sopivuudesta.

Tunnit alkoivat syyskuussa 2010. Aivan ensimmäisillä tunneilla lapset olivat kovin ujoja, ja muutama ei uskaltanut vielä sanoa yhtään mitään. Saadakseni heidät rentoutumaan koetin jututtaa heitä antamalla heidän keksiä, mitä koira oikein metsässä mahtoi nähdä Konkkis-laulua laulettaessa. Aivan kaikki eivät vielääkään uskaltaneet sanoa mitään, joten minä autoin kyselemällä ja johdattelemalla, mihin ujon lapsen oli helppo nyökätä tai pudistaa päätään. Lapset pitivät laulusta valtavasti. Se oli helppo oppia, koska säveltasoja oli vain kaksi. Näin kaikki saivat onnistumisen tunteen. Otin Konkkis-laulun tarkoituksella ensimmäiseksi opeteltavaksi lauluksi.

Syyskuun lopussa alkulaulu, Nimirumpu, alkoi olla niin tuttu, että lapset lähtivät siihen mukaan. Lapset eivät vielä löytäneet yhteistä tempoa, ja muutama lapsi saattoi toisinaan laulaa niin voimakkaasti, että opettajan säestyksestäkään ei enää kuulunut yhtään mitään. Tällöin kokeiltiinkin laulaa niin, että lapset kuulisivat myös muiden lasten äänet. Näin harjoittelimme samalla kavereiden huomioonottamista. Marjametsässä ollessamme lauloimme Marjamatka-laulua, joka on Konkkis-laulun tapaan perinteinen so-mi-laulu. Jatkoin tarkoituksella helpolla laululla, jotta saisin houkutelua heitä käyttämään ääntään. Olin ottanut eri marjojen kuvia, ja lapset saivat vuorollaan nostaa jonkin marjan kuvan. Sain toistettua laulua monta kertaa, mutta se säilyi silti mielekkäänä.

Sade ripsahteli metsässä laulussa Sip sap. Lisäsin lauluun hauskat leikkiliikkeet, joissa säkeistön lopussa lapset saivat hypätä kyykystä ylös. Suosio oli suuri ja kaikki lauloivat mukana. Tässä sain myös huomaamatta harjoitettua s-kirjaimen ääntämistä.

Lokakuussa lisäsin tunnin alkuun pienen soolo-osuuden jokaiselle lapselle. Kysyin jokaiselta vuorollaan so-mi-melodialla ”Onko Maija täällä?” johon lapsi sai vastata ”On Maija täällä!” Lapsia ujostutti todella paljon aluksi, mutta jo muutama kerran jälkeen sain jokaiselta lauluvastauksen, vaikka ääni olisi ollut kuinka

pieni. Halusin kokeilla tätä pientä sooloharjoitusta sen takia, että se oli jokaiselle lapselle tarpeeksi helppo ja siten rohkaisi oman äänen käyttöön.

Lokakuussa käytin Pieni sade pirisee -lorua, jossa harjoittelimme dynamiikkaeroja. Ensin kuiskuttelimme ensimmäisen säkeen, toinen säe lausuttiin normaalilla äänellä ja viimeinen säe, ukkossäe, oli todella voimakas. Lorun säkeitten loput rimmasivat, joten niihin pääsi helposti mukaan.

Mummolateemassa marraskuussa teimme venematkan mummolaan. Lauluna oli perinnelaulu Soudetaan, soudetaan. Laitoin lapset pareittain toisiaan vastapäätä ja sitten soudettiin mummolaan. He toimivat hienosti pareittain. He myös eläytyivät venematkaan aivan mahtavasti. Lapset lauloivat jo reippaasti leikin mukana. Huomasin, että he olivat selvästi ryhmäytyneet. Puhetta alkoi löytyä ja ujouskin alkoi hälvetä. Lapset juttelivatkin jo innokkaasti – myös aiheen vierestä.

Marraskuun aikana otin perussykkeen taputtamisen lisäksi uutena asiana sanarytmin. Katsoimme kuvaa ja keksimme asioita, joista voitaisiin taputtaa. Sanarytmin taputtaminen oli yllättävän vaikeaa. He olisivat mielellään taputtaneet perussykettä. Lasten sanojen muodostus oli vielä melko hidasta, ja kädet ja suu eivät tahtoneet löytää yhteistä rytmiä.

Koko syksyn ajan kannustin lapsia laulamaan oikein isosti. Jossain vaiheessa kun laulu tulikin jo oikein voimakkaasti, harjoiteltiin myös ihan hiljaa laulamista. Yleensä voimakkaasti laulaminen on lapsista valtavan hauskaa, ja se, että lapset malttoivat oikeasti laulaa ihan hiljaa, oli mielestäni iso asia. He olivat oppineet kärsivällisyyttä ja toistensa huomioon ottamista.

6.2.5 Videointi

Sain mahdollisuuden videoida kaksi tuntiani, toisen marraskuussa 2010 ja toisen helmikuussa 2011. Nauhoitusten välillä oli siis noin neljä kuukautta. Ensimmäisessä videoinnissa minulla oli menossa tähtiteema. Harjoittelimme myös samalla joulujuhlia varten. Tässä otoksessa huomaa selvästi, kuinka aivan kaikki ei mene

vielä suunnitelmien mukaan ja kuinka jotkut lapset ovat vielä kovin kärsimättömiä. Huomasin myös, miten yksi lapsi teki jotain eri tavalla kuin olin neuvonut, ja vieruskaveri oli heti korjaamassa: ”Ei noin!” Toisella kerralla joku puheli tai häiritsti vieruskaveria ja tämä sihahti hampaidensa välistä: ”Ei noin saanu tehdä!”

Toisella videointikerralla tunnilla oli varsin vilkas tunnelma. Lauloimme lumiukkolauluja, ja yhden laulun lopussa lumiukko sai nostaa luudan ylös ja sanoa ”Valmis oon!” Lapset nauttivat tästä aivan valtavasti. Lapsilla oli kovasti asiaa ja jouduin toppuuttelemaan heitä melkoisen paljon. Jututin heitä myöhemmässä vaiheessa osoittaakseni, että kaikki saavat puheenvuoron, sitä pitää vain malttaa odottaa. Itselleni jäi aika sekava olo tunnista, mutta kun katsoin sen jälkeenpäin, se olikin mennyt paremmin kuin itsestäni tuntui. Lapset toimivat huomattavasti paremmin yhteen verrattuna edelliseen taltiointiin.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tiivistän seuraavaksi saamani tulokset kahdella tavalla. Esittelen kyselylomakkeiden vastaukset sekä vertaan niitä tekemieni lapsikuvausten ja kirjallisuuden kanssa, sekä kerron havaintopäiväkirjani ja videoinnin pohjalta, onko ryhmäni lasten puhumisessa ja vuorovaikutustaidoissa tapahtunut kehitystä syksyn ja alkutalven aikana.

7.1 Vanhempien vastaukset, lapsikuvaukset ja kirjallisuus: miten nämä kaikki sopivat yhteen?

Ryhmäni lapset ovat oppineet puhumaan, tai kuten itse tulkitseen, sanomaan ensimmäiset sanansa noin kahdeksan kuukauden ja puolentoista vuoden välillä. Puheen kehitys on yksilöllistä, ja jotkut sanovat ensimmäiset sanansa jo ennen ensimmäisen ikävuotensa loppua, toiset vasta puolentoista vuoden iässä. Ensimmäisten sanojen sanomisesta alkaen aktiivinen sanavarasto karttuu 5–6 kuukauden aikana noin viidenkymmenen sanan verran. Vuoden ikäisenä ensimmäiset sanansa sanonut lapsi kasvattaa siis sanavarastoa puoleentoista ikävuoteen mennessä viisikymmentä sanaa. Jos hän taas on sanonut ensisanansa puolentoista vuoden iässä, hän on viittäkymmentä käytössä olevaa sanaa rikkaampi vasta kahden vuoden iässä. (Savinainen-Makkonen & Kunnari, 2009, 115). Omien havaintojeni mukaan lasten puheessa ei 3–4 vuoden iässä enää ole suuriakaan eroja, ja Savinainen-Makkosen ja Kunnarin (2009, 118) mukaan tässä iässä puheen kehityksen yksilölliset erot ovatkin jo tasoittuneet. Erot puheessa ovat minusta tässä vaiheessa riippuvaisia enemmänkin lasten luonteesta; ujut lapset puhuvat luonnollisesti hiukan vähemmän kuin rohkeammat ikätoverinsa.

Vanhempien sisarusten olemassaololla näytti olevan merkitystä ainakin ryhmäni lasten puhumaan oppimisessa. Kahdella seitsemästä ryhmäläisestäni on vanhempi sisarus. Lapset, joilla on vanhempi sisarus, ovat sanoneet ensimmäiset sanansa vuoden ikäisinä. Ne lapset, joilla ei ollut sisaruksia ensimmäisten sanojen tullessa, olivat oppineet puhumaan keskimäärin puolitoistavuotiaina. Yksi lapsista oli poikkeus, hän oli sanonut ilman sisarusten apua ensimmäiset sanat jo kahdeksan kuukauden iässä. Entä onko sisaruksilla merkitystä vuorovaikutustaitojen oppimi-

nessa? Itse en ole huomannut ryhmäläisissäni eroja, ryhmä toimii loistavasti ja lapset osaavat ottaa toisensa huomioon.

Ryhmän lasten puheliaisuutta kuvasivat kaikki vanhemmat yksimielisellä nelosella asteikolla 1–5. Nelonen tarkoitti siis sitä, että lapsi puhuu tutuille paljon, mutta vieraille jonkin verran. Itse allekirjoitan tämän. Onhan se toki ymmärrettävää, että lapsi ujostelee tai kaihtaa vieraita ihmisiä. Se on aivan normaalia, myös meillä aikuisilla. Syksyn alussa yli puolet ryhmäni lapsista arasteli minua, uutta aikuista. Joulun jälkeen lapsista pystyi huomaamaan aivan selvän eron, he olivat reipastuneet huikeasti. Tästä huolimatta ryhmässä oli enimmäkseen hyvä työrauha.

Savinainen-Makkonen ja Kunnari (2009, 118) toteavat, että 3–4-vuotias lapsi osaa tuottaa jo monisanaisia lauserakenteita. Itse allekirjoitan kyllä saman. Tietenkään ryhmäläisten kielioppi ei aina ole täydellistä, mutta ei sen tässä vaiheessa kehitystä vielä pidäkään olla. Tärkeintä on se, että he saavat itsensä ymmärretyksi, eikä minulla itselläni ainakaan ole ollut suuria ongelmia ymmärtää heitä. Vanhemmatkin olivat kanssani samaa mieltä, eli kaikki olivat rastittaneet nelosen kysymykseeni lasten tuottamien lauseiden monimutkaisuudesta, eli ”tuottaa pitkiä lauseita ja kykenee ilmaisemaan itseään”.

Ääntämisongelmat 3–4 -vuotiailla lapsilla ovat useimmiten kirjaimissa r ja s Savinainen-Makkosen ja Kunnarin (2009, 118) mukaan. Itse olen huomannut, että ryhmäni lapsista monilla on ongelmia r:n kanssa jolloin se muuttuu l:ksi, myös s:ää olen kuullut sanottavan t:nä. Vanhempien vastausten mukaan kolmella lapsella on ongelmia r:n kanssa, yhdellä s:n, yhdellä d:n ja yhdellä d:n sekä r:n kanssa.

Suurin osa vanhemmista oli vastannut myöntävästi kysymykseen ”laulavatko lapset usein kotona”. Vain yksi oli sanonut lapsensa laulavan jonkin verran, mutta laulaminen oli kuitenkin lisääntynyt, kun lapselle oli tullut lisää ikää. Kaikki ryhmäni lapset laulavat muskaritunnilla. Ryhmässä on helppoa laulaa, kun kukaan ei erotu joukosta. Ryhmässä on voimaa!

Kun tämän ikäiset lapset laulavat itsekseen – kotona tai päiväkodissa – laulaminen voi olla esimerkiksi leikin yhteydessä jonkin tutun laulun sanojen muuttamista

leikkiin sopiviksi. Nuket voivat myös ”laulaa” erilaisilla äänillä ja äänensävyillä, jolloin laulaminen sisältyy ”juonelliseen kokonaisuuteen”. Lapsen spontaani laulaminen voi myös olla oman tai kaverin nimen laulamista, jolloin melodiasta muodostuu helppo muutaman sävelen laulu. Lapsen äänellä leikkiminen voi olla äänten antamista erilaisille liikkeille ja liikkumiselle, kuten vaikkapa hypylle, tai tapahtumalle, kuten tuolin rikkoutumiselle. Lapsi käyttää ääntään myös matkiakseen esimerkiksi radiosta kuulemiaan lauluesityksiä. (Young, 2003, 89.)

Useimmat vanhemmat lauloivat lastensa kanssa ainakin silloin tällöin. Useimmiten laulettiin iltalaulu, hyvänä kakkosena tuli automatkoilla yhdessä laulaminen. Krokfors (1985, 67) toteaa, että lapsi, jolle lauletaan, laulaa itsekin. Olen itse samaa mieltä. Musiikkileikkikoulussa laulaminen on oivallinen keino auttaa lasta löytämään oma äänensä ja rohkaista käyttämään sitä, mutta lapsen omassa laulamissa hyvin tärkeä asia on myös omien vanhempien tai lähisukulaisten esimerkki.

7.2 Havaintopäiväkirjan ja videoinnin tulokset

Lapset olivat kovin pieniä tullessaan ensimmäistä kertaa muskaritunnille syksyn alussa. Nyt he ovat kasvaneet sekä ulkoisesti että sisäisesti. Lapsen puheen kehitys ja vuorovaikutustaidot kehittyvät joka tapauksessa, vaikutettiin niihin tai ei. Tämän takia onkin vaikeaa näyttää toteen tuloksia, jotka todistaisivat laulamisen selkeästi vaikuttavan näihin taitoihin. Kerron kuitenkin havaintopäiväkirjan ja videoinnin avulla huomaamani muutokset, olivat ne sitten pieniä tai suuria.

Lapset ovat alusta asti laulaneet reippaasti. Olen valinnut heille helppoja ja ambientukseltaan suppeita lauluja. Mukana on ollut muutama laajempi laulu, mutta niissä on ollut aina jokin helpottava tekijä, esimerkiksi selkeä toistuva melodia tai koko ajan toistuvat samat sanat kuten heidän alkulaulussaan, Nimirummussa. Uskon, että heille on ollut helppoa osallistua lauluihin niiden sopivuuden ansiosta. Jos olisin valinnut hiukan vaikeamman laulun, olisin voinut kadottaa lasten laulamisinnon siihen paikkaan.

Lapset eivät oikein osanneet kuunnella toisiaan laulaessaan yhdessä syksyn alussa, ja tempo karkasi helposti. Kaikki pääsivät laulun loppuun eri aikaan. Olemme harjoitelleet kaverin kuuntelemista, ja se on kyllä tehonnut. Tosin jos joskus unohtan muistuttaa heitä, he unohtavat toistensa kuuntelemisen helposti. Heidän keskinäistä, ryhmän sisäistä toimivuuttaan on lisännyt hurjasti kaverin kuunteleminen ja huomioon ottaminen. Jos joku lapsista pitelee korviaan laulun tai soiton ollessa liian voimakas, muut useimmiten hiljentävät omaa laulua tai soittoa samantien. Olen tästä heidän käytöksestään tavattoman ylpeä.

Jokainen lapsi on löytänyt oman puheäänensä. Kaikki uskaltavat keskustelutilanteissa puhua omalla vuorollaan. Tämä johtuu varmasti suureksi osaksi siitä, että olemme nyt kaikki tuttuja keskenämme. He ovat selvästi vapautuneempia kuin syksyllä. Lapset laulavat tunnin alussa useimmiten reippaasti oman vastaussoolonsa, kun kysyn heiltä so-mi-melodialla ”Onko Liisa täällä?” Vain muutama ujostelee tätä alkurituuaalia, mutta myös he laulavat. Ja kun solo on laulettu, lapset selvästi nauttivat olostaan ja tunteesta, että he osasivat. Syksyn alussa moni ujosteli tätä alkurituuaalia, mutta nyt lähes kaikki lapset laulavat vastauksen reippaammin kuin syksyllä.

Ryhmän yhteinen perussyke oli kovin hento ja epävarma syyskuussa, mutta koska rytmi on koko ajan kaikessa musiikkileikkikoulun tekemisessä mukana, lasten rytmitaju on selvästi kehittynyt kuluneen lukukauden aikana. Kun lapset keskittyvät, he pystyvät taputtamaan oman nimensä rumpuun alkulaulussa aivan oikein. Sanarytmien taputtaminen sujuu mallikkaasti, ja koko ryhmä pysyy yhteisessä rytmissä. Tam-rytmi on lapsille helppo, mutta ti-ti-rytmeissä kädet eivät vielä toimi aivan sanojen tahdissa. Mielestäni lapset ovat kuitenkin ymmärtäneet jutun jujun, ja motoriikan harjaantuessa myös ti-ti-rytmien taputtaminen helpottuu.

Lasten vuorovaikutustaidot ovat minusta parantuneet selvästi. Jopa malttamattomin lapsi jaksaa jo odottaa omaa vuoroaan. Tämän huomasiin verratessani kahta tunneilla nauhoitettua videota. Lapset selvästi keskittyvät kuuntelemaan opettajaa, ja hyvin harvoin he enää puhuvat toistensa tai minun puheeni päälle. He ovat myös huomaavaisia toisiaan ja minua kohtaan. Eräällä tunnilla yksi tytöistä lähti vessaan. Hänen siellä ollessaan me teimme piirin, jolloin yksi pojista jätti viereen-

sä tyhjän paikan. Tytön tullessa takaisin poika auttoi hänet istumaan tyhjälle paikalle sanoessaan samalla, että tämä paikka on Nettaa varten.”

Kahta videota verratessa päällimmäiseksi tunteeksi nousi se, että lapset elivät jälkimmäisessä nauhoituksessa paremmin tunnin mukana. Ensimmäinen oli opettajalähtöisempi ja -johtoisempi. Toisessa oli lasten mietteitä paljon enemmän, ja huomasin itsestäni myös sen, että olin kasvanut opettajana.

8 POHDINTA

Lähtiessäni tekemään tutkimustani minulla oli aavistus siitä, että laulaminen voisi olla keino tukea lasta ja hänen puhettaan ja vuorovaikutustaitojaan. Koska puoli vuotta on niin kovin lyhyt aika, en pystynyt todistamaan mitään varmasti, mutta sain kuitenkin viitteitä, että olen aiheeni kanssa oikeilla jäljillä. Pidemmällä tutkimusajalla, esimerkiksi vuoden mittaisella tutkimuksella olisin todennäköisesti pystynyt varmemmin näyttämään toteen laulamisen positiiviset vaikutukset. 3–4-vuotiaat lapset kehittyvät kovaa vauhtia, ja suuri osa havainnoista oli varmasti aivan tämän luontaisen kehityksen ansiota. Uskon kuitenkin aiheeseeni edelleen, muutoin en olisi musiikkileikkikoulun opettaja. Olen huomannut muissa muskari-ryhmissäni, joissa minulla on samoja lapsia jo toista vuotta, että heidän käyttäytymisensä on selvästi erilaista; rauhallista, keskittynyttä ja innostunutta, musiikkia ja soittimia kunnioittavampaa verrattuna niihin lapsiin, jotka tulevat ensimmäistä kertaa muskariin.

Kasvamisessa kuluu monia vuosia, kuten myös puheen ja vuorovaikutustaitojen omaksumisessa ja kehittymisessä. Jos laulaminen ja musiikki kulkevat mukana koko kehittymismatkan ajan, tulokset eivät voi olla mitään muuta kuin suotuisat. Kalevi Aho kertoo artikkelissaan Musiikin harrastaminen ja lasten henkinen kehitys, että Hans Bastianin tutkimuksen (2000) tulokset olivat suorastaan sensaatio-maiset. Musisointi vaikutti sosiaalisiin taitoihin erityisen selvästi. Lisäksi sillä oli selvä myönteinen vaikutus keskittymiskykyyn, älykkyyteen ja luovuuteen. Kaiken kaikkiaan Aho kertoi Bastianin todenneen, että musisointi työllistää aivojen kaikkia kerroksia. Vaikka Bastianin tutkimuksen lapset olivat tutkimusta aloitettaessa 6–7-vuotiaita, siis kolme vuotta minun ryhmäläisiäni vanhempia, uskon, että laulaminen, yksi musisoinnin tärkeimmistä muodoista, vaikuttaa lapsiin jo aikaisemmin. Miksi se ei tekisi niin, jos vain kolmen vuoden päästä musiikkiharrastuksella on niin suuri merkitys?

Uskon, että oikein valitut laulut auttavat ja kannustavat lasta laulamaan ja sen kautta myös puhumaan ja kommunikoimaan paremmin. Valitsinkin tunneille tuomani laulut niin, että ne olisivat lasten kannalta mahdollisimman mukavia laulaa. Ensinnäkin, laulun aihepiirin on hyvä olla lapsille tuttu. Tutut eläimet, luon-

nonilmiöt, ympäristöt ja tapahtumat ovat lapsille mukavia ja kotoisia. Kaikki laulut syksyn sateesta ja mummolasta lumiukkoihin ja ruokailuun tepsivät ryhmäläisilleni; he eläytyivät mainiosti.

Melodiat eivät missään vaiheessa olleet vaikeita, mutta aloitin kuitenkin helpoimmasta mahdollisesta ja etenin laajempiin lauluihin. Usein sanotaan, että 3–4-vuotiaalle lapselle ei pitäisi tarjota ambitukseltaan liian laajaa laulua. Krokfors (1989) on sitä mieltä, että tämän ikäisen laulettava laulu voi sisältää 2–4 eritasoisia säveltä. Itse olen kuitenkin hiukan eri mieltä. Säveliä voi olla useampi, jos laulussa kaikki muu tukee oppimista. Jos laulu on säveliltään hiukan laajempi, mutta melodia on luonteva ja sanat helpot muistaa, en näe mitään syytä olla käyttämättä laulua. Meidän ryhmämme alkulauluna oli Nimirumpu-laulu, jossa ääniala on yksiviivaisesta c:stä yksiviivaiseen a:han, siis suuren sekstin verran. Lapset lauloivat aina innolla mukana. Tarkennan kuitenkin, että lapsilla pitää olla myös helppoja, muutamien sävelten lauluja, jotta saadaan onnistumisen tunne sekä harjoitusta puhtaasti laulamiseen.

Laulujen rytmitys oli useimmiten neljäs- ja kahdeksasosanuoteista koostuvaa, mikä oli lapsille helppoa toteuttaa. Laulujen sanat ja rytmit tukivat myös toisiaan. Lauluissa oli silloin tällöin uusia sanoja, mutta ne käytiin aina läpi ja muisteltiin myös seuraavilla kerroilla, jolloin ne varmasti jäivät mieleen. Eräällä tunnilla kun teemassamme seikkaili kissa, oli jännittävää huomata, että kaikille 3–4-vuotiaille ei ole selvää, millainen on harmaa väri. Lapset näyttävät ja vaikuttavat tunneille tullessaan paljon isommilta kuin he ovat, koska opettajalla ei ole ketään kehen verrata, itse kun ei näe opetustilannetta kärpäsenä katossa. Oikeasti he ovat kuitenkin aika pieniä ja kaipaavat aikuisen ohjausta ja hyväksyntää.

Opinnäytetyöni syntymisaikana etenin samalla koko ajan matkallani opiskelijasta opettajaksi. Aloitin harjoitteluni tässä 3–4-vuotiaiden ryhmässä apunani vain lukemalla ja näkemällä saatu tieto heidän ikäisistään. Tämän takia minua jännitti kovasti työskentely heidän kanssaan. Opettajaksi kasvaminen kysyy itseluottamusta ja eläytymiskykyä. Vaikka ensimmäiset tunnit näiden lasten kanssa menivät hyvin, en silti ollut vielä aivan täysin omaksunut opettajan roolia. Olin epävarma enkä luottanut omaan kykyyni eläytyä lasten maailmaan. Olin enemmän opettaja

kuin kasvattaja. Näiden lasten ansiosta olen kuitenkin löytänyt itsestäni myös kasvattajan, ja pidän siitä ehdottomasti enemmän. Totta kai mukanani kulkee opettajuus ja tunneillani on musiikilliset tavoitteet, mutta ne saan toteutettua elämyksellisyyden kautta. Olen saanut itseluottamusta ja rohkeutta olla oma itseni lasten kanssa. Koen itseni lempeänä kasvattajana, en autoritaarisena opettajahahmona. Osaan tarpeen tullen komentaa lapsia ja olla tiukka, mutta se ei ole mitenkään mukavaa.

Vaikka olen tässä opinnäytetyössäni keskittynyt siihen, miten parhaiten pystyn tukemaan lapsen puheen kehitystä ja vuorovaikutusta laulamisen avulla, pitää muistaa, että musiikkileikkikoulutoiminta ja muskarissa laulaminen on paljon muutakin kuin tavoitekeskeistä toimintaa. Lasten pitää saada elämyksiä, hauskuutta ja leikkiä; kaikkea sitä musiikin kautta! Tavoitteita kuuluu ja pitääkin olla, mutta millainen olisi muskari, jossa lapsilla ei olisi hauskaa ja jos he eivät nauttisi siellä olostaan? Leikin ohella tapahtuva laulaminen on hauskaa, ja mikä parasta – lapset oppivat juuri sen avulla, mistä pitävät.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet:

Aaltonen, O. 2009. Puhekyvyn olemus, merkitys ja kehitys. Teoksessa Aaltonen, O., Aulanko, R., Iivonen, A., Klippi, A. & Vainio, M. (toim.) 2009. Puhuva ihminen. Puhetieteiden perusteet. Helsinki: Otava.

Aaltonen, O., Aulanko, R., Iivonen, A., Klippi, A. & Vainio, M. (toim.) 2009. Puhuva ihminen. Puhetieteiden perusteet. Helsinki: Otava.

Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Helsinki: Kirjayhtymä.

Bastian, H.G. 2000. Musik(erziehung) und ihre Wirkung. Eine Langzeitstudie an Berliner Grundhochschulen. Mainz: Schott Musik International.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 2001. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer-Paino.

Koppinen, M-L., Lyytinen, P. & Rasku-Puttonen, H. 1989. Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot. Helsinki: Kirjayhtymä.

Krokfors, M. 1989. Lapsi ja musiikki. Laulaminen. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Krokfors, M. 1991. Körö körö: lystiä leikkiä 0-3 -vuotiaille. 1991. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (toim.) Mistä on pienten sanat tehty. Helsinki: WSOY.

Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. 2004. Vuorovaikutus äänteellisen kehityksen edellytyksenä. Teoksessa Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (toim.) Mistä on pienten sanat tehty. Helsinki: WSOY.

Savinainen-Makkonen, T. & Kunnari, S. 2009. Puheen, kielen ja kommunikoinnin kehitys lapsuudessa. Teoksessa Aaltonen, O., Aulanko, R., Iivonen, A., Klippi, A. & Vainio, M. (toim.) 2009. Puhuva ihminen. Puhetieteiden perusteet. Helsinki: Otava.

Stern, D. 1992. Maailma lapsen silmin. Helsinki: WSOY.

Woolfson, R. C. 2003. Pienten puhetta. Helsinki: Otava.

Young, S. 2003. Music with the Under-Fours. London: Routledge.

Young, S. 2009. Music 3-5. London: Routledge.

Internetlähteet:

Aho, K. 2011. Musiikin harrastaminen ja lasten henkinen kehitys. Peda.net, Verkko-veräjä. [viitattu 5.4.2011] Referaatti. Saatavissa:
http://www.peda.net/veraja/piesko/pietarin_suomalainen_musiikki-instituutti/tutkimustietoa

LIITTEET

Kysely 3-vuotiaiden musiikkileikkikouluryhmän vanhemmille

1. Minkä ikäisenä lapsenne on oppinut puhumaan?

_____kuukauden ikäisenä

2. Onko lapsellanne sisaruksia? Jos on, minkä ikäisiä? _____

3. Onko lapsenne puhelias? Arvioi asteikolla 1-5!

(1= ei puhu paljoa, 2 =puhuu tutuille silloin tällöin, 3= puhuu jonkin verran, myös muille kuin tutuille 4= puhuu paljon tutuille, vieraille jonkin verran, 5= puhuu paljon ja lakkaamatta. Voitte myös halutessanne täsmentää kuvausta.)

4. Kuinka monimutkaisia lauseita lapsenne tuottaa? Arvioi asteikolla 1-5!

(1= tuottaa vain parin sanan lauseita, 2= tuottaa muutaman sanan lauseita ja saa itsensä ymmärretyksi, 3= tuottaa normaaleita lauseita ja kykenee ilmaisemaan itseään, 4= tuottaa pitkiä lauseita ja kykenee ilmaisemaan itseään, 5= käyttää monimutkaisia ja pitkiä lauseita ja pystyy ilmaisemaan itseään hyvin. Voitte myös halutessanne täydentää kuvausta!)

5. Onko lapsellanne ääntämisongelmia tiettyjen konsonanttien kanssa? Jos on, minkä?

6. Laulaako lapsenne usein kotona?

7. Laulatteko lapsenne kanssa tai lapsellenne? Jos laulatte, millaisissa tilanteissa (esim. iltalaulu, kylvetystilanne, pukeminen tms..)

Kiitos vastauksistanne!

